

Johannes Engdahl

År 1840 föddes femte barnet till paret Engdahl på soldatstället Skårsmon i Rävmarken i Eds socken. Johannes fick gossen heta. Föräldrar var soldaten Anders Nilsson Engdahl (1802-1860) och hustrun Greta Mattesdotter (1800-1867), båda från Nössemark. Fadern var soldat för Rävmarken under åren 1826-1844.

Det var en magi- och läkekunnig familj Johannes Engdahl föddes till. Modern Greta Mattesdotter kom av den för läkekonst och trolldom välkända Klevmarkssläkten. Hennes farfars far var Anders Halvards-son (1707-1766) som var den fjärde i ordningen av Halvard Bryngels-sons söner och den av syskonen som ansågs besitta övernaturliga kunskaper. Greta Mattesdotter hade fått rådet av sin goda vän Stina på Näset, att koka en vit orm för att få vishet. Den feta stjärna som bildades på spadet i grytan skulle hon sedan äta upp. Men det blev inte hon som fick visdomen utan istället hennes son.

Medan grytan stod på spisen och kokade gick hon ut i ladugården. Barnen var strängt förbjudna att röra grytan men lille sonen Johannes doppade en brödbit i soppan och utbrast i det samma till de andra:

- Vi måste hjälpa mor, kon kalvar och vi får en rödbrokig kalv!

Alla barnen rusade till ladugården och fann att det han

sagt var sant. Modern förstod att det var hennes son Johannes som fått visdomen. Men Johannes fann på råd och lovade att vara tillsammans med sin mor och viska i hennes öra vad han såg och vad hon skulle göra. Med detta lät sig modern nöjas.

Johannes far, Anders Engdahl, ansågs också vara läkekunnig. Han sysslade bland annat med signerier och han kunde stämma blod och skriva bort tandvärk.

När Johannes Engdahl var sex år gammal flyttade familjen till Skee i Bohuslän. Där växte Johannes Engdahl upp och gick i skola. Där träffade han sin livskamrat Beata Andersdotter. De bosatte sig i Skee till år 1863 då familjen flyttade till Johannes barndomshem Vägen i Rävmarken. Familjen växte snabbt till tolv personer och på det lilla bostället Vägen var det svårt att överleva. Kanske var det under den här tiden Johannes Engdahl började sin praktik som djurläkare. Kundkretsen växte snabbt och bestod av folk i Dalsland, Bohuslän, Värmland och gränstrakterna i Norge. Arvid Andersson, född 1905 i Bästorp, Töftedal, berättar om norskt sjukbesök:

Gamle Engdahl var känd för sin stora kunnighet att bota både djur och människor. Hans rykte spreds också till norska sidan gränsen och han anlätades ofta av gränsbygdens jordbrukare i Idd och Ärtemark när det gällde djursjukdomar. En gång fick han besök av gamle fanjunkaren som ägde Iddebön. Denne hade två kvigor, en svartvit brokig och den andra rödvit. Det var den sistnämnda som blivit sjuk och fanjunkaren ville ha Engdahl med till Norge och undersöka djuret. Detta ville emellertid inte Engdahl. Han sa åt fanjunkaren:

-Far du hem och slakta den rödvita kvigan, den kommer aldrig att gå i makt (bli frisk) mer.

Norrmannen blev förvånad att Engdahl visste färgen på den sjuka kvigan. Han reste emellertid hem men beslöt sig för att låta den rödbrokiga kvigan leva. Han trodde i alla fall att Engdahls besked, utan att denne sett djuret,

knappast kunde vara att lita på. Kvigan blev dock bara sämre och efter några dagar låg hon död i ladugården.

Det finns få uppgifter om hur Johannes Engdahl lärt sig bota men en ärtemarksbo berättar att det var genom fadern som Johannes Engdahl lärde sig:

Gamle Engdahl hade en son, Johannes Engdahl. Han följde far sin när denne for i gårdarna och skar hingstar och botade kreatur. Vid 18 år var han fullgod till allting. Kastrerade hingstar och drack brännvin, så mycket han fick.

Sin botande förmåga hade han delvis ärvt av sina läkekunniga föräldrar men Johannes Engdahl läste och reste också mycket. Han handlade med hästar och lärde sig på så vis mycket om hästars välmående. Mina Forsberg, född 1902 i Ödskölt berättar:

Min farbror Petter Johansson i Örbacka i Örs socken köpte en häst av Johannes Engdahl. Hästen fick heta "Engdahl" efter sin förre ägare. Det var en väldigt omtyckt och fin häst.

Genom sitt resande och hästhandel lärde han sig läkemetoder till nytta i sitt botande. Om han nedtecknade knep och botemetoder är osäkert, han hade enastående gott minne. Bland annat ägde han en bibel som han enligt folktraditionen kunde utantill. Men det är inte omöjligt att han också hade läkarböcker i sin ägo. Under 1800-talet gavs det ut flera böcker som till exempel "Den förträffliga och tillförlitliga hästeboken af Den namnkunnige Rusthållaren Sven Samuelsson". Flera exemplar av denna och andra läkarböcker, som har ägts av dalslänningar, finns i dag bevarade i dalsländska hembygdsgrändar och privata samlingar.

Johannes Engdahl var ovanlig, man såg upp till honom och den allmänna uppfattningen var att han hade ett sjätte sinne. Att han inte var någon vanlig bonde fick sockenprästen i Rölunda erfara när han en

dag åkte tillsammans med Johannes Engdahl. När de pratat en stund undrade prästen lite försiktig: vad han var för bonde som inte talade om väder och vind utan om helt andra saker. Johannes Engdahl var inte bara botare. Han var enligt samtida källor också filosof och tryckfrihetskämpe. Under senare delen av sitt liv blev han absolutist och vegetarian. Han var också en varm fredsvän och framhöll ofta vikten av att människorna levde i fred med varandra. Att han var mån om djurens bästa visar följande episoder:

I Ödskölt kom han åkande med häst och vagn då hästen gjorde sina behov.

-Stoppar du inte hästen när han vill göra sina behov? undrade Engdahl.

-Nej, varför det? tyckte bonden.

-Vill du själv springa och göra dina behov? svarade Engdahl då.

John Jansson, född 1886 i Dals-Ed, berättar:

En gång var han på väg till Mustadfors för att handla. På vägen mötte han en kusk ifrån Baldersnäs som kom med parhästar för en vagn och slog hästarna. Då skjutsen kom mitt för Engdahl stannade hästarna. Engdahl började skälla på kusken därför att han slog hästarna och gjorde sig skyldig till djurplågeri. Kusken svarade trotsigt och ville iväg, men Engdahls till honom att han ej får hästarna att gå förrän han lovade köra ordentligt. Till slut måste han också lova detta och hästarna fortsatte nu mot Baldersnäs.

-Så fort du slår hästarna, sa Engdahl, stannar de.

Kusken kunde dock inte länge hålla sig utan så fort Engdahl var utom syn- och hörhåll började han på nytt slå hästarna. De stannade ögonblickligen. Då blev kusken rädd och efter detta såg man honom aldrig slå eller vara elak mot djur.

Hustrun Beata och barnen skötte gården medan Johannes Engdahl tog emot hjälpsökande eller själv var ute på sjukbesök. Johannes visade en förbluffande säkerhet i att ställa rätt diagnos både för sjuka djur och vid mänskliga krämpor och det gav honom snabbt ett gott rykte. Ofta lyckades han dessutom bota fall där läkare eller veterinär misslyckats. Men det var inte alltid som hans säkra diagnoser väckte uppskattning. Vid ett tillfälle reste han förbi Kristinedal i Fröskog berättar sonen Karl. Där mötte de pastor John Hedberg som hade en fin häst som blivit sjuk. Han bad Johannes Engdahl att titta på hästen. Tyvärr fick han uppmaningen att slakta hästen. Njurarna var upprutna, närmast att likna vid sur mjölk enligt Johannes Engdahl. Pastor Hedberg blev både ledsen och arg när han hörde detta. Veterinären hade dessutom sagt att djuret skulle bli bra. Men det dröjde inte länge innan hästen fick slaktas och slaktaren upprepade att njurarna var som sur mjölk.

En ärtemarksbo som själv varit med och sett bevis på Johannes Engdahls fantastiska diagnossäkerhet berättar:

Det var mycket folk i butiken vid Jordbron i Ed, bland annat var Engdahl där och jag var där med min far. Så kom en bonde in som var glad över att träffa Johannes Engdahl för hans häst hade blivit sjuk. De gick ut och ställde sig på affärstrappan. Hästen stod bunden omkring 20 meter därifrån.

När Johannes Engdahl stått där en stund och tittat på hästen, sade han till bonden att han skulle gå in efter en fil i butiken. Engdahl gick bort och klappade hästen på halsen under det han mumlade några ord. Sedan gick han och ställde sig mitt framför hästen och sade till den att gapa, vilket hästen märkligt nog gjorde. Han lyfte på huvudet och stod och gapade utan att någon höll i honom. Engdahl arbetade med filen i munnen på hästen och filade hans tänder, stack handen i hästens mun och kände efter hur resultatet blivit.

Så sa han att hästen var bra. Ge honom nu bara vatten och mat, tillade Engdahl. Hästen började genast äta av det han fick. Det hade varit en lång tagg i en tand som besvärat hästen. Det märkliga var att Engdahl tycktes ha sett vad det var för fel med hästen redan när han stod på trappan och tittade.

Johannes Engdahl förklarade själv sin diagnossäkerhet med att han såg rakt i genom djuren ” det är som att titta genom en glasruta”.

Också Johannes Engdahls medmänniskor kunde råka ut för hans genomträngande blick. Mina Forsberg, född 1902 i Ödskölt minns följande berättelse:

Det kvittade var han var så släppte han sig i tid och otid. När han gick på vägen mötte han tre flickor. Han råkade släppa sig så de hörde det och de började skratta. Då sa han till dem:

-Det är inte mycket att skratta åt för en av er är med barn, en är full av lus och en har inga underkläder...

Och det stämde.

Enligt en annan variant låg Johannes Engdahl och sov ruset av sig i dikesrenen. Ett gäng ungdomar kom förbi och försökte göra sig lustiga över Johannes Engdahls belägenhet. Han vaknade till och tittade på dem och sa att de visst kunde ha roligt men att de inte skulle reta två av flickorna i gänget för den ena hade varken särk eller byxor och den andras underkläder var i trasor.

En mängd uppteckningar berättar alla samma sak om Johannes Engdahls förmåga att på avstånd förutsäga om det sjuka djuret skulle överleva eller dö. En rölandabo berättar:

En person från Knekthuset i Rävmarken hade en sjuk häst och besökte Johannes Engdahl för att få botemedel. Nössemarksbon berättade om hästens beteende och tillstånd men Johannes Engdahl svarade inte ens. När besök-

aren till sist skulle återvända måste han fråga vad han skulle göra för att hästen skulle bli bra. Då svarade Johannes Engdahl att det inget var att göra.

- För hästen är död innan du kommer hem.

Den hjälpsökande blev bestört över Johannes Engdahls svar. Men när han kom hem gick han direkt till stallet. Dörren till stallet gick inte att få upp för hästen låg död mot den.

Johannes Engdahl ordinerade läkemedel genom att endast få en beskrivning av det sjuka djuret. Och det märkliga var att djuren alltid blev bra av den medicin han ordinerade. Vid andra fall såg han på avstånd, eller snarare förstod utav den givna sjukdomsbeskrivningen, att det var omöjligt att bota det sjuka djuret. En man som blivit lurad vid en hästaffär sökte upp honom för att få hans hjälp. Men Johannes Engdahl ville inte ens följa med och se det sjuka djuret. Han menade att hästen skulle dö innan klockan var tolv på natten. Han fick helt rätt. Hästen föll död ned i marken på slaget klockan tolv.

Johannes Engdahl hade också förmågan att på avstånd se händelseförloppet vid kalvning. Karl Arvidsson, född i Häbol 1894, berättar:

Hos hemmansägaren Erik Emanuelsson på Grorud var det en ko som hade problem med kalvningen. Erik förstod att den inte låg som den skulle och beslöt skicka efter Engdahl. Drängen på gården spände för en kärra och åkte iväg efter Engdahl. Då de var på väg sa Engdahl:

- Nu har kon fått sin kalv och allt är som det ska vara. Men vi fortsätter i alla fall till Grorud för där är en granne som också har en sjuk ko och den skall jag besöka.

Då de kom till Grorud hade kon kalvat och både kon och kalven var friska.

En annan gång var Johannes Engdahl ute och körde med häst och vagn. Han stannade och gick in på ett ställe i Tisselskog. Under tiden fick hästen stå kvar utanför. Då passade några personer på att skoja med honom. De löste hästen och spände för den igen med huvudet

mot släden. När Johannes Engdahl kom ut och fick se det så han att de skulle få igen sitt skämt och att de skulle få sända efter honom igen. Efter en tid fick man fullt av råttor i gården, framför allt i taken som var av halm. Ingenting hjälpte och man var tvungen att sända bud efter honom för att han skulle komma och få bort dem.

Om Johannes Engdahl var aktad och väl ansedd för sina bedrifter var det desto färre som trodde på hans förutsägelser om framtiden. Redan 1886 förutsade han radions tillkomst. På 1890-talet förutsåg han Klevmarksskolans nedläggning till åhörarnas stora tvivel. Han förutspådde båda världskrigen. Man kan förstå att dalslänningarna häpnade när han satte igång med sina teorier. Lena Andersson i Ödskölt berättar:

En häst hade fått korsförflamning och då skickade far efter Engdahl. Han bodde i Rölunda då. Han kom på kvällen och skulle ligga över natten, men han gick fram och tillbaka på golvet mest hela natten och pratade om ljudvågor i luften.

-Det ska bli trådlös telegrafi, men de har inte kommit så långt än, så de kan ta reda på dem, sa han.

För de landsbygdsbor som Johannes kom i kontakt med framstod hans förutsägelser som mycket osannolika. Om hans förutsägelser i viss mån kan förklaras med hans intresse för samhällsfrågor, stora kontaktnät och att han dessutom var en förhållandevis beläst man, är det desto svårare att på ett tillfredsställande sätt förklara några av Johannes Engdahls andra egenskaper. Till exempel hans närmast övernaturliga hand med såväl tama som vilda djur.

Från helt skilda håll berättas det hur Johannes Engdahl tagit vilda fåglar i handen och haft dem där utan att de försökt flyga sin väg. Ofta handlade dessa uppvisningar om vadslagning, anskaffning av pengar eller brännvin. Vid ett tillfälle var Johannes Engdahl i ett tillstånd av starkt bakrus och kom till Kornsjö. Han saknade pengar och uppsökte då handlaren Wigén och bad att få låna tio kronor. Handlaren ville dock inte låna ut pengar till Johannes Engdahl. Då kom han på ett sätt

att få pengar. Han gick ut och kom igen efter en stund med en skata i handen som han satte på disken och hotade med att den skulle få sitta kvar tills han fick sin tiokronorssedel. Handlaren försökte fösa ut skatan med resultatet att skatan for vilt omkring och åstadkom stor förödelse i hyllorna. Johannes fick sedeln mot att han tog ut skatan ur butiken.

Exemplen på den ovanliga förmågan att handskas med vilda djur är många. En edsbo berättar om Johannes Engdahls makt över djuren:

Engdahl var djurläkare. Han kunde ta en linärla när hon satt på gärsgården och han behövde aldrig tjudra en häst. Han gick bara en omsväng så pass han behövde och där gick hästen inte över.

Vid ett besök i Gesäter hade han med sig en fölunge som var mycket vild och sprang omkring på gården i vilt galopp. Värden på stället bjöd in honom på brännvin. Men Johannes Engdahl ville inte lämna fölet löst ute. Med ett lätt slag på länden fick han fölet att stå alldeles stilla tills han fortsatte sin hemresa.

Johannes Engdahl såg ofta sina sjukbesök långt innan de kommit fram. Sonen Karl berättar bland annat om hur fadern såg en gäst som var på väg till deras hem långt innan någon annan kunde se besökaren. Dessutom såg han vad hästen led av, den hade en sticka i halsen. När sjukbesöket hunnit fram visade sig Johannes Engdahl sjukdiagnos stämma exakt.

Albert Torstensson, född 1886 i Ödskölt, berättar vad Johannes Engdahl kunde använda sin förmåga att "se" till:

Gubben Engdahl såg mer än andra kunde se. En gång träffade han på en kvinna som gick och sysslade med något arbete bredvid vägen. Engdahl kom då och gick där förbi. Han befallde kvinnan att gå efter barnet som hon fött i löndom och dödat men lagt i en kobytt i ladugården. På så sätt blev hon upptäckt och fick sitt straff.

Sten Emanuelsson, född 1929 i Sund i Nössemark, berättar att vid en drunkningsolycka i stora Lee kom man och frågade Johannes Engdahl om han inte kunnat se vad som skulle ske och i så fall kunnat förvarna personen i fråga. Johannes Engdahl svarade att det kunde han nog men då skulle det ha gått på samma vis för honom. Det vill säga han skulle ha drabbats av olyckan istället.

Det gick inte heller att dölja innehållet i skåp och skafferi för Johannes Engdahl. På ett ställe satt bonden och grannen inne i stugan och drack kaffehalv när de fick se Johannes Engdahl komma mot gården. De beslutade att gömma undan brännvin och koppar. Men Johannes Engdahl anade misstankar, kanske kände han spritlukten eller såg männens glansiga ögon. Efter en stund bad han mannen ta fram flaskan som han nyss ställt i skåpet. Detta förnekade mannen att han hade gjort och tillade att han trodde att Johannes Engdahl bara chansade på att så var fallet. Johannes Engdahl gick då ut på gården där det satt en skata. Den tog han med sig in, sittande fritt i handen. Så frågade han:

-Tror du mig nu?

Brännvinsflaskan lär ha kommit fram fort.

Förmågan att "se" vad andra inte såg kunde användas till mycket. En torrskogsbo berättar till exempel hur Johannes Engdahl på mycket tidigt stadium också kunde se om en kvinna var gravid eller ej. Man trodde också Johannes Engdahl om att kunna se ofödda barns kommande öde. Sten Emanuelsson, född 1929 i Sund i Nössemark, berättar:

Min faster var med på en passagerarbåt över Stora Lee till Ed. Engdahl var med på båten. Hon tyckte att han var otrevlig för han hade tittat så på henne. Nu hör det till saken att hon vid det tillfället var gravid. Hon födde en son som växte upp och blev färjekarl här. Men när han var omkring 20 år drunknade han i natten i Stora Lee. Och de hittade honom inte heller. De fick aldrig upp honom. Då trodde hon att Engdahl sett hur det skulle komma att gå redan innan sonen hade fötts. Det var därför han hade tittat så på henne.

Johannes Engdahl behärskade fjärrskådning. Många djur botade han utan att ens ha varit i närheten av dem. Lika många ansåg han på avstånd vara obotliga. Sten Emanuelsson, född 1929 i Nössemark, berättar:

På Ögården i Sund, Nössemark var en ko sjuk. Då gick de dit bort och frågade Engdahl vad det var för fel på den. Han tog en tidning och satte sig och läsa en timme och han lade sig en stund. Sedan hade han sagt att den kon har de kastat sten på så den är ryggen av på. Och de fick slakta kon och då fick de ju se att ryggen var av.

En man skjutsade Johannes Engdahl till Bäckefors då de fick se en hare vid vägen. Johannes Engdahl var på uppvisningshumör och bad skjutskarlen att stanna. Om en stund kom han tillbaka och hade haren med sig.

Det var inte enbart djur som fick känna av Johannes Engdahls hypnotiska makt. Det hände att han hypnotiserade människor också. En kvinna bad om hjälp att få sin man att sluta dricka sprit. Brännvin hällades upp i glas. Men när mannen skulle lyfta sitt glas till munnen blev det stopp. Den forne alkoholisten blev mycket förbluffad men efter händelsen var han botad. Han drack aldrig sprit mer. Johannes Engdahl hade botat mannen eller "lagat" honom som han sa själv.

Gränsdragningen mellan hypnotism och att förvända någons syn är oklar. Vad Johannes Engdahl egentligen gjorde en vinterdag för 100 år sedan vet vi inte men enligt berättartraditionen förvände han synen på sitt resällskap. En man hämtade honom för att bota ett sjukt djur. Det var mitt i vintern och mycket snö. Kanske tyckte Johannes Engdahl att de under den långa färden behövde piggas upp, kanske ville han briljera med sin förmåga. Efter en stund frågade han sin medresenär om han såg de vackra korna som gick på bete på gårdet. Bonden trodde att han skojade. Kor kunde inte gå på bete mitt i vintern. Men Johannes Engdahl framhärdade och lät bonden titta genom Engdahls högra arm, ett vanligt sätt som kloka använde sig av för att låta andra "se" det som inte fanns. Bonden gjorde som Johannes

Engdahl sa och där igenom dennes arm såg han en mängd frodiga kor som betade mitt ute i snön. Efter den resan trodde bonden att Johannes Engdahl var i förbund med djävulen och beslutade sig för att aldrig mer anlita hans hjälp ”om så hela hans kreatursbesättning skulle insjukna.”

Johannes Engdahl var inte främmande inför telepati. Bland annat hade han telepatisk kontakt med en dotter som bodde i Lysekil. Sonen Karl stod själv bredvid fadern och hörde när han utanför sitt hem i Bäcke talade med dottern i Lysekil. Ännu mer märkligt var att sonen inte bara hörde sin far tala utan även hur systemen svarade!

Ett barnbarn till Johannes Engdahl berättar att en son till honom befann sig i Fredrikshald när han plötsligt fick ingivelsen att gå in på apoteket och köpa glaubersalt. Väl hemkommen möttes han av fadern som förklarade att han via tankeöverföring fått sonen att köpa medicinen som behövdes i ett brådskande fall. Sonen lär ha blivit rädd för sin fars förmåga.

Telepatin kunde fungera omvänt också. Patienter som tänkte starkt på Johannes Engdahl kunde på så sätt få honom att komma till dem. En ung flicka låg sjuk på grund av en ögonsjukdom. Hon låg och önskade att Johannes Engdahl skulle komma men hon sände inte bud efter honom. Frampå dagen anlände han i alla fall.

-Jag vet att du har väntat på mig, sa han.

Så strök han med handen över flickans ögon och sa att hon skulle bli bra.

Tron på Johannes Engdahls botande förmåga var så stark att flickan av dessa ord blev bra. Värken försvann och hon kunde åter se. Några men av sjukdomen fick hon inte.

Med snabb uppfattningsförmåga, god människokännedom och en portion intuition kunde han förutsäga människors död. I en märklig historia får vi veta att en pojke springer förbi Johannes Engdahl som sitter och vilar vid väggkanten. Han frågar varför pojken har så brått-

om. Pojken svarar att han skall hem och hämta en fiol för att spela på dansen till kvällen. Då säger Johannes Engdahl att han nog får springa fort om han skall hinna. Väl hemkommen segnade pojken död ned.

I yrket som kringresande botare blev Johannes Engdahl ständigt bjuden på brännvin. Detta bidrog till att han i sin ungdom och långt upp i åren var mycket begiven på sprit. Det kunde till och med hända att han inte företog någon behandling av det sjuka djuret innan han fått smaka brännvin. Vid ett tillfälle var det rentav tack vare hans berusade tillstånd som han botade det sjuka djuret. Där en annan djurläkare hade misslyckats upptäckte Johannes Engdahl att skadan satt i hoven, inte i bogen som den förre trott. Johannes Engdahl var vid sjukbesöket så berusad att han ramlade omkull i spiltan bredvid hästen. Det var under försöken att resa sig som han upptäckte att det var i hoven det onda satt. Med ett snitt med kniven vällde en mängd var fram och hästen blev snart bra.

Under en tid bodde han på Edsbräcken i Ed. En man kom körande från Högsäter för att få Johannes Engdahls hjälp med en sjuk ko. Johannes var i ett berusat tillstånd men det förhindrade inte att han direkt följde med till mannens hem. När de kommit fram var brännvin det första han frågade efter. Han fick till svar att den drycken inte fanns i huset. Däremot ville man bjuda på en bit mat innan det var dags att titta på den sjuka kon.

- Med kon är det ingen fara, svarade Johannes. Men jag skall ha en sup. Gå efter flaskan som står i skåpet ute i stugan, kommenderade han. Och mannen måste gå och hämta det brännvin man inte tänkt att ta fram. Johannes tog till sig flaskan och hällde upp åt sig två supar varpå han gick till ladugården och botade kon genom att slå henne på ena örat och säga till henne att stiga upp. Kon reste sig och var botad. När han återkom från ladugården var han på ett briljant humör och sade till om mat, för nu var han hungrig. Då han ätit knäppte han händerna och tackade Gud för maten, varpå han tackade den som lagat i ordning måltiden. När han vaknade nästa morgon sade

han att han inte behövde bli skjutsad tillbaka.

-Nu stannar jag här ett tag för det blir mer att göra. Och för mitt besvär med kon i går skall jag ha ett par byxor i lön.

Johannes Engdahl stannade kvar några dagar i trakten och fick en hel del att uträtta.

När det gällde att få fram brännvin var Johannes Engdahl en verklig mästare. Magnus Karlsson, född 1875 i Vikansjö i Nössemark, berättar:

En gång va ja med gamle Engdahl te Magnus i Hamburg, som hade sjukt i lagårn. När Engdahl uträttat där sa'n te Magnus:

-Du har väl brännvin hemma?

-Nej svara Magnus, dä ä slut.

-Dä ä inte värt å säje så, sa Engdahl, hustru din har, så vi får både du å ja.

-Nej, sa Magnus, ja vågar alle de kur ja har i fojse.

-Å, du tränger te dine kur sjol, sa Engdahl.

När de kom in stod ett kvarter brännvin på bordet å glas va framsatte. När det var slut sa Engdahl:

- Gå ätter den skvätten som ä igen, den gör enga nötta för dine tänner Maria.

Och Maria fick gå efter en skvätt brännvin till.

Tron spelade en viktig roll. Om man inte trodde på det Johannes Engdahl utförde var hans makt bruten och botandet utan verkan. En dalslänning berättar:

Far sa till honom att han inte skulle försöka trolla med honom för han trodde inte på någon trolldom.

-Ja, när du inte tror på det, då duger jag inte till att göra något heller, sa Engdahl. Men Engdahl visste allt mer än någon trodde honom om, det fick jag se sen det. Han kom till mig en gång då jag bodde i Hästeberg och ville ha brännvin. Jag satte fram ett halvstop och bad honom var

så god.

-Ja tack, sa han detta tar jag för min del. Du får det andra du har i skåpet.

-Jag har inget mer, sa jag.

-Jo du har en butelj med en tre, fyra supar i. Se bara efter du. Men det är inte allt. Du har på ett annat ställe i huset två hela buteljer som inte varit öppnade, sa han.

Då blev jag riktigt rädd för honom, för jag hade verkligen så som han sa.

Man tillskrev till och med Johannes Engdahl en övernaturlig förmåga att känna till platser där det gick bra att få mat och dryck. Något som troligen berodde på att han varit på platserna och botat förut.

Engdahl visste mer än andra. Han kunde tala om hur det var på ställen som han befann sig långt bort i från. Fredrik i Stockhåla, i Sund, hade en sjuk häst och ville ha Engdahl dit. Min far reste iväg på sjön (Stora Lee) för att hämta honom. Det blev en lång roddtur och på återvägen for de längs med stränderna. Karlarna blev både hungriga och törstiga. Far sa:

- Om det va nåt ställe där vi kunde få en sup skulle det inte skada.

-Vi kommer förbi Kil, sa Engdahl, där får vi både mat och brännvin.

De rodde in där och det slog in som Engdahl sagt. Far var iväg efter Engdahl en annan gång och när de kom till Kil föreslog han att de skulle ta i land där den gången också.

-Nej, sa Engdahl, ro istället in i Sällerviken där får vi det vi behöver av både mat och dryck. De gjorde så och det stämde som Engdahl sagt.

På ett annat ställe ville inte bondmorän ge honom mat men Johannes Engdahl genomskådade henne. Martin Bryntesson, född år 1868 i Ärtemark, berättar:

Engdahl kom en gång in på ett mindre ställe i Laxarby socken och begärde att få lite mat. Kärigen i huset svarade att hon inte hade något att bjuda honom på. Men Engdahl sa att det räckte med det hon hade och talade om att där och där på vinden fanns det fläsk, korv och bröd. Kärigen blev förstås häpen och måste ta fram det hon hade.

I femtioårsåldern inträdde en märklig förändring hos Johannes Engdahl. Han slutade tvärt att smaka brännvin och anslöt sig till godtemplarorden och bildade logen Rölanda Framtid. En misslyckad djuroperation vid Tingvalla gård lär ha varit orsaken till att han slutade nyttja alkohol. Misslyckandet tog Johannes hårt. Gustaf Karlsson i Bön, Ärtemark, berättar:

Min far, Karl Andersson i Bökasen hade ofta varnat honom för spritmissbruket och 1882 på vintern kom Engdahl hem och berättade glad att han blivit nykter.

-Nu har jag slutat upp att supa och härefter skall skam ej få någon makt över mig, sa han. Ifrån den dagen var han också helnykter och förblev så till sin död. I och med att han blev absolutist inträdde också så småningom ett märkbart ekonomiskt välstånd i hans hem.

John Jansson, född 1886 i Dals-Ed, har en annan förklaring till Johannes Engdahls omvändelse:

Engdahl påstod att han var värst till att förstå sig på och bota sjuka djur då han fått en viss mängd sprit i kroppen. Men han blev botad för sitt spritbegär en kväll när han var ute och körde. Han hade dock inte smakat sprit på flera dagar när följande inträffade, Engdahl var som sagt ute och körde och befann sig på en stor sjö. Hästen sprang ganska fort ty det var kallt.

När Engdahl kört en stund upptäckte han vid sidan om sig tvenne ryttare. En på högra och en på vänstra sidan. Den ene ryttaren red på en svart häst och Engdahl kunde tydligt se vem han var. Den andre ryttaren red på en vit vacker häst och även den ryttaren kände han igen. Engdahl försökte köra fortare för att försöka komma undan synen. Men hur fort han än körde minskade inte avståndet. Nu började han för första gången i sitt liv att känna sig ängslig, rent av rädd. Båda ryttarna vinkade åt honom att följa med. Engdahl började då vika sin häst närmare den vita ryttaren och ju närmare han kom denna ju längre blev avståndet till den svarta ryttaren.

Omsider försvann den svarta ryttaren och snart syntes inte heller den vita till. Engdahl blev både religiös och nykter hela sitt återstående liv. Synen talade han endast om för en son som efter faderns död har berättat den.

Trots att Johannes Engdahl var den mest beryktade botaren i Dalsland har få av hans botemetoder och recept bevarats till eftervärlden. Vi känner till att han köpte en del på apotek, annat komponerade han själv ihop. Oturligt nog anges de flesta av hans mediciner enbart som "pulver" eller "medel" i gamla uppteckningar. Ingen av hans böcker finns kvar i släktens ägo och enligt barnbarn till Johannes Engdahl grävde han själv ned alla sina salvburkar och medicinflaskor strax innan han dog.

Även om barnen ofta följde med sin far på sjukbesök kom inget av dem att fortsätta hans bana som botare. Johannes Engdahl menade att näst yngste sonen Kristoffer hade förmågan att ta emot faderns kunskap. Men sonen valde en annan yrkesbana.

Till sina patienter ordinerade Johannes Engdahl främst enkla medel som havregrynssoppa och maltextrakt. Han stoppade häftigt blodflöde genom att dels endast titta på såret och vid andra tillfällen hälla socker i i det blödande såret och sedan lägga spindelväv över och binda om vid sidan. Han botade också lungshot med en egenhändigt blandad medicin

gjord på hemmabränd tjära och vatten och det finns uppgifter om hur han "penslade mot difteri". Han vred rätt leder, botade bölder och ordinerade medicin mot matleda. Han plockade ut taggar ur hovar och lossade felväxta tänder. Han fick till och med kala hjässor att prydas med hårväxt.

Mot tandvärk kände han på tanden och gav patienten rådet att nämna efternamnet Engdahl tre gånger så skulle tandvärken försvinna. Johannes Engdahl drog sig inte heller för att spjälka benbrott på både människor och djur och att utföra operativa ingrepp med kniv om det behövdes.

I Nössemark hade en flicka fått svåra sviter efter scharlakansfeber med följd att hennes huvud blivit vridet åt sidan. Man lät sända efter Johannes Engdahl och han tog flickans huvud mellan sina händer och vred det med ett enkelt grepp rätt. Flickan blev helt återställd.

Ett treårigt barn höll på att tyna bort på grund av att det saknade matlust. Flera läkare kontaktades men utan resultat. Då sände man efter Johannes Engdahl. Han kom och tog upp pojken i sitt knä. Han såg att felet var barnets onaturligt stora lungor. Han lugnade de oroliga föräldrarna med att det skulle läka allt eftersom barnet växte. Han ordinerade en medicin bestående av äggula, en matsked honung, en matsked konjak och några droppar terpentin. Detta kunde pojken ta som han själv ville. Pojken lär ha frisknat till och fick dessutom starka lungor.

Ofta tillkallades Johannes Engdahl först när inga andra utvägar fanns, när både gårdens folk och läkare eller veterinär misslyckats. Det ställde stora krav på Johannes men var också en tacksam position eftersom han kunde ta till okonventionella metoder då han inte hade något att förlora. Om han misslyckades var det för att fallet var obotligt. Lyckades han däremot bota patienten ökade hans ryktbarhet och prestige. En stenebybo anlät Johannes Engdahl när doktorn vägrat följa med honom hem till den sjuka modern eftersom hon ansågs obotlig. Han berättar:

-Gå hem det raskaste du kan och koka ihop finsiktat rågmjöl, söt gräddde och vax och lägg det på den sjukas bröst så varmt hon kan fördrå det. När det svalnat, lägg på nytt, sa Engdahl.

Vi höll på så och vid elvatiden på kvällen gick det hål på bröstet och det kom ut flera liter blod och var. Mor överlevde och kryade så småningom till sig.

Ett recept på salva, komponerat av Johannes Engdahl, finns bevarat till våra dagar. Salvan användes mot giktbesvär och går fortfarande att beställa på apoteket Örnen i Halden. Salvreceptet lämnades troligen in av en person vid namn Severin Hov, därav namnet. Receptets latinska utskrift är gjord av apotekaren.

Severin Hovs giktmorelse (Engdahl)

Solutio ammoniae carbonatis pyroleosi 80 g
Oleum spicae artificale 40 g
lauri oleum 20 g
Terebinthinae aetheroleum 80 g

Johannes Engdahl använde sig sällan av besvärjelser men nedan anføres ett exempel på en sådan. Om Johannes Engdahl verkligen är upphovsman till besvärjelsen är osäkert då namnet som skall läsas är "Jonas". Ida Heimer, född 1857 i Gäserud, meddelar:

Engdahl hade stort självförtroende och lär ha sagt:

-Blir ni sjuk så tag en syl, stick in denna i norra stugknuten och ropa Jonas Engdahl, Jonas Engdahl, Jonas Engdahl. Detta skall säkert hjälpa.

Till sjuka djur använde han sig av klenbärssaft, bomolja och uppjäst jäst. Han kunde också ordinera insprutningar i kons mage med vatten, salt och såpa. Fint stött fönsterglas var ett annat medel han gav kor. Mot tarmvred hos hästar gav Johannes Engdahl lite rågbröd som han smorde in med "en grön salva". Ett barnbarn berättar vad han har hört:

En salva tillverkade han av en blåaktig sten, troligen spanskt grönt (basiskt kopparacetat). Detta skavde han av som av gammal sanost. Det blandades sedan med talg för att salvan skulle bli smidig och lätt kunna appliceras på det sjuka stället. Johannes hade alltid med sig en bit spanskt grönt i sin portmonnä.

Mycket sällan förekommer växtnamn i uppteckningarna om Johannes Engdahls medicinkurer. I en berättelse nämns dock en växt som medicin.

I en grannstuga bodde Haglund och där var det en ko som var sjuk. Johannes Engdahl hade med sig mareblomster (hästfibbla) och hällde hett vatten på, till medicin åt kon. Haglunds hustru hade ont i huvudet.

-Gå då och lukta på detta du, sa Engdahl. Och det gjorde hon och blev bra.

Vid ett annat tillfälle ordinerade han medicin gjord av rölleka, linfrö och pepparmynta. Tyvärr anges inte för vad det skulle intagas.

I Orsbyn, Ödskölt, drabbades en häst av en utväxt vid svansroten. Man försökte bota den genom att smörja med salva. Hästen blev trots det sämre och sämre. Man skickade efter Johannes Engdahl som redan på avstånd såg vad djuret led av:

-Besynnerligt, sa han, kan man inte se skillnad på tarm och böld? Ett par sådana behandlingar till, som ni har gett honom, och tarmen hade blivit helt uppfrätt.

Så ordinerade han att man skulle smörja det sjuka stället med vaselin. Efter ett par dagar var hästen bra igen och ute i arbete.

En ko i Billingsfors hade satt ett äpple i halsen. Tillkallad veterinär kunde inte rädda djuret, som höll på att kvävas. Johannes Engdahl befann sig turligt nog i en granngård, och man sände efter honom. Johannes Engdahl ledde ut kon ur ladugården så att hon stod med

halva kroppen utanför dörröppningen. Så sade han till de närvarande att avlägsna sig. Han tog en kraftig stör och gav kon ett våldsamt slag över bakdelen. Kon gav till ett skutt och gjorde ett så kraftigt hostande att äpplet sprutade ut ur hennes hals. Kon var räddad.

Även när komplikationer tillstötte lyckades Johannes Engdahl ställa allt till rätta. Vid ett tillfälle skulle han ta bort något som han kallade "flärer" på en kviga. Han ryckte upp dem med rötterna, då kunde de inte växa ut mer. Efter väl förrättat arbete gick Johannes Engdahl in i stugan. Efter en stund kom ladugårdspigan in och skrek att kvigan höll på att förblöda. Men Johannes Engdahl svarade lugnt:

-Det är inte farligt, det är redan över. Gå ner och titta så får du själv se.

Och när pigan kom ner i ladugården fick hon bekräftelse på vad Johannes Engdahl sagt.

Varianterna på hur Johannes Engdahl hittar felet och botar det sjuka djuret framför näsan på snopna veterinärer är många. Ofta är det någon anställd till djurets ägare som tipsar om Johannes och motvilligt går då ägaren med på att anlita Johannes Engdahl.

En gång hade en av brukshästarna på Billingsfors blivit halt. Veterinär tillskickades och han brände och grejade med det sjuka benet. Kusken ville sända efter Engdahl men disponenten sa:

- Kan inte veterinären bota den så skjuter vi den. Men kusken gav sig inte utan frågade om han fick hämta Engdahl. Men disponenten sa:

- Du får inte släppa den gubben in i stallet utan att jag är med.

När Engdahl kom skickade man efter disponenten. När han fick se hästen sa han:

- Ja här har de bränt plåstren och ser inte var felet är.

Så tog han upp en kniv och borrarade med den i hoven.

-Nej, nej, skrek disponenten, där är inte felet! Men Engdahl höll på och borrarade till han fick håll. Då drog han

ut en stake som kört sig in i hoven underifrån. Så skrev han upp någon salva de skulle skaffa och smörja med. Och så sa han att hästen blir så bra om någon vecka att de kan köra med den. Och det blev den. Disponenten var nöjd och belåten och gav Engdahl 30 kronor.

I Johannes Engdahls verksamhet ingick att kastrera djur. Tjurar kastrerades för att bli fogligare och kallades då för stutar. Motsvarande benämning för en kastrerad häst var vallack. Under en tid var han anställd av Hushållningssällskapet i Älvsborgs län för att kastrera hästar och kor. Av mängden uppteckningar att döma utgjorde just kastreringsuppdragen en väsentlig del av Johannes arbetsuppgifter. Detta hade tidigare utförts av det kringresande sällskapet Sandbergarna mot ersättning i form av pengar eller logi och mat.

Operationsredskapen var mycket enkla och utgjordes av en kniv och en tång. Vid mer komplicerade fall använde Johannes Engdahl också egenhändigt tillverkade krokar att dra ner testiklarna med. I Ramdalen fanns det en hingst som ägarna ville ha kastrerad men ingen veterinär ville göra det då "stenarna låg uppe under ryggen". Johannes Engdahl åtog sig uppdraget och lyckades tack vare sina krokar.

Johannes Engdahl föredrog att operera ensam, möjligen kunde han ta en person till hjälp att hålla djuret. I Kleven i Klevmarken kastrerade han en argt fyrårig tjur. En ung pojke höll tjuren i hornen där den stod i båset och Johannes Engdahl satt på en pall bakom tjuren. Tjuren stod helt stilla under hela operationens gång som utfördes med en kniv som liknande en rakkniv och en tång. Någon bedövning eller desinficering var det inte fråga om. Efter operationen hälldes helt enkelt en hink med vatten över såret.

Ägaren till en enorm bjässe till tjur i Steneby ville ha den kastrerad för att kunna plöja med den. Johannes Engdahl lovade att kastrera tjuren. Ägaren ville skicka efter några karlar som skulle hjälpa till men det ville inte Johannes Engdahl höra talas om:

- Du Gustav, sa han till mig, kan följa med och så husbonden ifall han vill.

Det var sent på kvällen men Engdahl ville inte att vi skulle ha lycka med oss. När vi sedan kom in i ladugården gick han fram i båset till huvudet på tjuren och stod där en liten stund. Sedan sa han till mig att jag skulle komma dit lite. Själv gick han bak och tog raset (testiklarna) av tjuren. Tjuren stod alldeles still. Men vad han gjorde framme vid huvudet på tjuren, det förstår jag inte än idag.

En kastreringsoperation utförd av Johannes Engdahl bjöd på underhållning, spänning och kalas. Han ansågs av karlarna i bygden vara "en karl värd att ta emot". Johannes Engdahl trotsade vilda hingstar och vrånga tjurar och dessutom var han ofta helt ensam vid den för djuret smärtsamma operationen.

En hingst skulle kastreras på Gäddvik i Bön i Töftedals socken. Hingsten var helt vild och ingen vågade gå in i spiltan till honom. Johannes Engdahl föreslog att man skulle gå därifrån en stund och låta djuret lugna sig. Sällskapet gick in i stugan. Kaffe och brännvin kom fram på bordet och man förfriskade sig med kaffealvor. Efter en stund försvann Johannes Engdahl ut men strax var han tillbaka igen. Husfadern föreslog då att man skulle gå ut och se efter om hingsten lugnat ner sig så att kastrering var möjlig att utföras. Johannes Engdahl förklarade då till allas förvåning att kastreringen redan var gjord. Han hade ensam utfört operationen medan de andra festade.

Trots att han ofta var kraftigt berusad när han genomförde operationerna tycks det inte ha påverkat resultatet negativt. En man som hjälpt till vid en kastreringsoperation berättar:

Engdahl gick in i båset, ruskade på bindslet ett slag och mumlade något som jag inte uppfattade. Sedan befallde han mig att ta ett ordentligt tag i svansen på tjuren och hålla den åt sidan. Därpå utförde han sin operation som var undanstökad i blinken utan att det syntes ha bekommit tjuren det minsta.

-Gick det bra? frågade den kraftigt berusade Engdahl och gick in i stugan för att få något starkt.

Men Johannes Engdahls mystiska kraft och hand med djuren var inte evig. När han blev äldre klarade han inte längre av att kastrera tjurar ensam. Han hade blivit skötsam och slutat dricka men kraften var obönhörligen borta. Inte mindre än sex man behövdes vid operationen av en stor treårig tjur. Johannes Engdahl använde sig också av nya redskap, en sorts klämmor som han inte behövt förr. Han förklarade det själv med att han inte längre ville begagna sig av den övernaturliga makt som han förut haft i sin tjänst.

Johannes Engdahl befann han sig ute i bygderna större delen av sitt liv. Lönen, om han fick någon, kunde bestå av brännvin eller någon bit mat, kontanter var ovanligare. Den kundkrets han vände sig till hade endast i undantagsfall pengar att betala honom med. Någon fast taxa för sina tjänster tycks inte Johannes Engdahl haft. Var och en fick betala efter sin förmåga. Hade någon dåligt ställt tog han inget betalt för sitt arbete. Vid ett tillfälle hade Johannes Engdahl botat något sjukt djur i skjutskarlens hem och som svar på dennes förfrågan vad det hela kostade svarade Johannes Engdahl att eftersom mannen hade så lite var behandlingen gratis.

Patron Anker i Fredrikshald i Norge var däremot en av de mer välbärgade kunderna. Vid en lyckad operation av en häst som inte ville äta, frågade patron Anker vad Johannes Engdahl ville ha för operationen.

-Hur mycket värderar patron hästen till? frågade Engdahl.

-Jag hade inte velat mista den hästen för 400 daler, svarade Patron Anker.

-Ja, då vill jag ha fyra daler, svarade Engdahl.

Det hände att Johannes Engdahl fick bota människor när han var ute på veterinärsbesök. Hos Karl Svensson på Lilla Gillerud hade en ko blivit sjuk och han for efter Johannes Engdahl som då bodde på Kårud i Bäckefors. Kon var så illa därän att hon låg och Karl Svensson

kunde inte få upp henne. Men när Johannes Engdahl och husbonden kom fram sa Johannes Engdahl:

- Nu går jag in och ser hur det är med hustrun din. Maken visste inte att något fattades henne.

-Jo, sa Johannes Engdahl, det är allt värre med henne än med kon. Kon är det väl inte så farligt med.

Hustrun hade fått svåra blödningar men tron på Johannes Engdahl var så stark att kvinnan botades genom hans blick och handpåläggning sågs det i berättelsen. Kanske var det någon att tala med hon behövde. I flera uppteckningar om Johannes Engdahl anar man att hans största gåva var att kunna tala med och lyssna på sina patienter. Under tiden som han botade kvinnan hade kon dessutom blivit frisk ute i ladugården.

På grund av sitt stora djurintresse övertog eller bytte till sig Johannes Engdahl djur som ansågs vara obotliga. Ett barnbarn till honom berättar:

Morsan tala om att när han bodde i Bodane i Häbol då han bytte till sig en häst som hade tagelmask. Han hade skrubbat bort all man så det var bara kött och blod. Han kom hem med den här hästen.

-Vad ska du med en sån häst till, sa hustrun, det kan ju aldrig bli något med den.

-Vänta får du se, sa Engdahl.

Så gick han ut i ett stenröse och letade upp en bit botten av en gammal gryta som låg där. Så satte han den på spisen och plockade fram olika saker och skrapade med en fällkniv i grytbotten. Det blev varmt och smalt och så rörde han ihop det här. Han tog av det från spisen och lät det kallna lite. Så gick han ut och gav hästen av det här. Hästen svalde detta och så stod Engdahl och tittade och så sa han:

- Överlever du detta, så dör tagelmasken och dör du, så dör tagelmasken också.

Så gick stoet och tog några munnar av gräs och rätt som det var började den darra, hela hästen. Den spottade så att skummet rann i backen. Gubben stod och tittade en stund.

-Det går bra, sa han, hästen klarar detta.

Så tog han krukskärvan och spaden med sig och gick och grov ner alltihopa i skogen. När det hade gått ett tag började taglet växa igen och hästen blev bra. Detta var ett bevis på att han inte var helt okunnig.

Ett helt annat område där Johannes Engdahl anlätades var vid eldsvådor som inte ville slockna på naturlig väg. Det räckte att han gick runt elden så slocknade den.

Johannes Engdahl var själv övertygad om att det var goda krafter som var med honom och som gett honom förmågan att bota. En vinter färdades han över Bösundet på sjön Ärtingen när isen var så dålig att den varken bar eller brast. När han väl kommit lyckligt i land blev han förebrådd för att han vågat sig ut på isen. Då svarade han att det inte var farligt om man som han hade de vita änglarna med sig på färden. Hade de varit av den svarta sorten hade det däremot gått illa.

Johannes Engdahl avvek från den allmänna synen på kloka genom att han var respekterad av fackfolk, det vill säga veterinärer och läkare. Det lär till och med ha hänt att veterinärer vid hopplösa fall rekommenderat den hjälpsökande att vända sig till Johannes Engdahl. Ur ett sockenstämmoprotokoll från Ärtemark socken år 1882, framgår att församlingen inte ville bidra ekonomiskt med 33 kronor årligen till hyreshjälp för en veterinärläkare i Billingsfors med motiveringen att "en praktiserande veterinär Johannes Engdahl rätt ofta kan träffas inom församlingen." Vid ett annat tillfälle yttrade en veterinär i Ed:

-Vi har studerat till djurläkare, Engdahl är född till djurläkare.

Det verkar ibland som om Johannes Engdahl ville ta utmaningar och självmant sökte sig till svåra fall. Naturligtvis bidrog de svåra fallens botande till ökad ryktbarhet för Johannes Engdahl. Men han beskrivs också som en verklig människo- och djurvän som inte ville att någon skulle lida eller plågas i onödan.

Enda kända fotografiet på Johannes Engdahl. Fotograf okänd. Omkring 1890.

Tron kunde också bota och tron på Johannes Engdahl var stark. Kanske räckte ett par tröstande och livsbejakande ord från honom för att vederbörande skulle repa mod och fortsätta ett tag till. Svante Engdahl, son till Johannes Engdahl, berättar:

En gång var jag med far till Ärtemark där något av djuren var sjukt. När vi kom in i stugan pratade far något högljutt så husfadern bad honom vara lite mera lågmäld, eftersom hans hustru låg mycket sjuk.

-Doktorerna säger att hon ligger för döden, sade mannen.

-Jaså, är det så, då kanske jag får se henne också, sade Engdahl.

Sedan han betraktat henne litet sade han:

-Nu dör du ej. Du blir frisk. Men om fem år blir du åter sjuk och då blir det något annat.

Kvinnan frisknade till, men efter fem år blev hon åter sjuk och dog.

Det hände sällan att Johannes Engdahl irriterade sig på människor, men en gång kom han ihop sig med en kvinna från Högkil i Råggård. Då utslungade han förbannelsen att så länge det fanns någon Engdahl skulle det också vara någon galen i Högkilssläkten. En förbannelse som enligt M.Aronsson i Råggård också gått i uppfyllelse.

Om hans sista dag finns flera olika uppteckningar. Men alla handlar om hur Johannes Engdahl gör sin allra sista förutsägelse, den om sin egen död vid 73 års ålder. Det kom en skjuts från Taxviken i Steneby för att hämta Johannes Engdahl sista dagen han levde. Han kände sig dålig men följde ändå med. Efter att ha åkt med en bit bad han om att få vända om hem. När han kom hem väntade ett bud från en granne i Bäckefors som ville att Johannes Engdahl skulle komma och se på en sjuk ko nästa dag.

- Nej, det går inte, sa Johannes Engdahl, för i morgon lever varken jag eller din ko.

Där hemma frågade han om sonen Kristoffer skulle komma hem på kvällen. Men han skulle inte komma hem förrän på morgonen med morgontåget.

-Det var skada för då får vi inte träffas mer, sa Johannes Engdahl.

Han gick och lade sig med orden:

-Nu går jag och lägger mig, för i natt skall jag dö.

-Då får vi väl vaka över dig, sa hans hustru.

-Det behöver ni inte, svarade Johannes Engdahl, för jag dör allt ändå.

På morgonen fann man honom enligt traditionen död med två tända ljus som stod bredvid sängen. De måste ha tänts strax före slutet eftersom endast de övre delarna av ljusen hade hunnit brinna ned då familjen kom in i rummet på morgonen. Johannes Engdahl hade uttryckligen önskat att få dö i soluppgången om sommaren och sedan få vila på Bäcke kyrkogård och så blev det.